قار ـ مۇز سالتاناتى قۇتتى بارىس جىلى

قار ـ مۇزداعى حالىقتىق سالت ـ سانا سان الۋان تۇسپەن ارلەندى

ـــــ 300 ميللىون ادام قار ـ مۇز سپورتىمەن ىنالىستى، شىنجياڭدا مەن بارمىن ⑧

□ انار بۇلت / شىنجياڭ گازەتىنىڭ ءتىلشىسى لىۋ مىڭمىڭ

قسقى شىنجياڭدا ۇزىننان ـ ۇزاق سوزىلعان تاۋ سىلەمىن قاپتاعان قالىڭ قار تىانشان الابىن ەرتەگى الەمىندەي اسپەتتەپ تاستاعان، اۋەلى، بۇل ارانى قار ـ مۇز باتىرلارىنىڭ باسەكە الاڭىنا، قار ـ مۇز سالت ـ ساناسىنىڭ ۇلكەن ساحناسىنا اينالدىردى.

"قاراڭىز، مەنىڭ ات شانام قاندايدەكەن؟ ءتۇرى، ناقىش ـ بەدەرى ءبارىن ءوزىم جوبالاعانمىن، وتىرساڭىز راقات". 1 ـ ايدىك 24 ـ كۇنى بۇرشىن اۋدانى شۇڭقىر قالاشىعى كۇنتۇعان قىستاعىندا قىستاق تۇرعىنى مامىربەك ابدۇراسۇل جىلدام قيمىلداپ اتقا شاناسىن جەگىپ جاتتى.

قسقى ولىمپيادا سپورت جارىسىن قارسى الۋ ءۇشىن، مامىربەك ابىگەرلەنىپ ءجۇرىپ ءبىر توپ ات شانا جاساپ ۇلگىرتىتى. "جاي شانالاردى 5 كۇندە جاساپ بولۋعا بولادى، بىيل جارىم اي ۋاقىت جۇمساپ ءجۇرىپ 'ءساندى' شانادان بىرەۋ جاسادىم، وندايعىم كوكتەم مەرەكەسى كەزىندە ساياحاتشىلاردىڭ جاقسىراق سەزىنۇىنە مۇمكىندىك جاساۋ ءۇشىن". ول: بۇرىن ات شانانى زاتتىق ماتەريالدارىن تاسۋ ءۇشىن پايدالاناتىن، ال قازىر ساياحاتشىلاردىڭ ساياحاتتاعى قىزىقتايتىن تۇرىنە اينالدى، ـ دەدى.

شىنجياڭدا باي مازمۇندى قار ـ مۇز حالىقتىق سالت ـ سانا مادەنيەتىنىڭ تورىنىڭ الستا جاتىر. ادامدارداڭ تەرى شاڭعى تاعىپ، بايىرعى زاماندى ەلەستەتۋىنە، چور شالىپ، شاراپ ءىشپ ءان سالۋىنا، بايىرعى بالقشىلىق ـ اڭشىلىقتىڭ، قسقى بالق اۋلاۋدىڭ تىنىس ـ ترشىلىگىن اڭعارۋىنا دا بولادى.

بارىكول قازاق اۋتونومياليا اۋدانى بەيحۇ بايگە الاڭىنىڭ كەڭ كوسىلگەن قارلى جازىعىندا وتكەن 100دەن استام مالشى قاتىناسقان ات بايگەسى، كوكبار تارتۋ جانە قىزقۋار سياقتى بۇقارالىق دەنە تاربيە قيمىلدارى بۇكىل قىستاقتى دۇمانعا بولەدى. جارىسقا قاتىناسقان شاباندوزدارداڭ ءبارى رۇحتى، قامشىسىن ۇيىرە تەبىپ، ورشەلەنىپ العان؛ كوكبارشىلار ورتاعا كوكبار تاستالا بەرە اپىر ـ توپىر تالاسقا ءتۇستى، ات ۇستىندەگىلەردىڭ ايعايى تولاسسىز كوتەرىلدى.

"قىس مەزگىلىندە قارلى دالادا بايگە، كوكبار تارتۋ، قىزقۋار شىنجياڭنىڭ مال شارۋاشىلىق وڭىرلەرىندەگى ءداستۇرلى دەنە تاربيە ءتۇرى، ءار جىلى قىستا مالشىلار سالتاناتتى قسقى سپورت جارىستارىن وتكىزىپ تۇرادى"، ـ دەدى بارىكول قازاق اۋتونومياليا اۋدانداعى مادەنيەت، دەنە تاربيە، رادىو ـ تەلەۋيزيا جانە ساياحات مەكەمەسىنىڭ باستىعى جياڭ شياۋلياڭ.

1000 كيلومەتردەن استام قاشقىتقاعى پامير ۇستىرتىندە قارلى دالادا بۇركىت سالۋ ءجۇرىلىپ جاتتى. اقشي اۋدانىندا ءار جىلى قىستا مالشىلار جۇيرىك اتقا ءمىنىپ، وڭ قولىنا بۇركىت قوندىرىپ، سول قولىمەن تىزگىن ۇستاپ، كەمىنىڭ بۇركىتىنىڭ تەگەۋرىندى ەكەندىگىن سىناۋعا شعادى. كەزىندەگى ترشىلىك ءۇشىن جۇرىلەتىن اڭ اۋلاۋ ءتاسىلى قازىر ادامدارداڭ دەنە شىنقتىرىپ، قىزىق قۇاتىن قيمىلىنا اينالدى.

1 ـ ايدىك ورتا شەننىن وتكەندە كەڭ كوسىلگەن باعىراش كولىنىڭ بەتىنە قاتقان كوكشىل "مۇز جاقۇت" كۇمىستەي ايپاق قار تەڭىزىنىڭ ورتاسىندا كوز تارتىپ جاتادى. مۇزدى كول بەتىندەگى بالق اۋلاۋدىڭ كەرەمەت كورىنىسى ـــ قسقى بالق اۋلاۋ بارعان سايىن كوپ ادامنىڭ وسىندا، ءسوزسىز، كەلۋىنىڭ سەبەبىنە اينالدى.

جىلىنا ءبىر رەت وتەتىن قسقى بالق اۋلاۋ مەرەكەسىندە ساياحاتشىلار "كولگە قۇرمەت، بالق اۋلاۋ" ءراسىمىن، 10 مىڭ بالقتىڭ سۇدان شىققان ايبىندى بەينەسىن، باس بالقتى باسەكەلەستىرە ساتۋدىڭ دۇمانعا تولى ءراسىمىن تاماشالاۋدان سىرت، يگىلىك بالعىنا تالاسۋ، ات شانا، قار ـ مۇزدا سۇرەتكە ءتۇسۋ سياقتى تارتىمدى قيمىلدارعا قاتىناسادى.

1 ـ ايدىك 29 ـ كۇنى بالقشىلاردىڭ بىركەلكى شىققان ۇنىمەن 100 نەشە مەترلىك الپ بالق اۋى مۇز استىنان اقىرىن تارتىپ شىعارىلدى، ۇلكەندى ـ كىشىلى سازان، ءدوڭماڭداي بالق، بوز بالق قاتارلىلار ىرشپ ـ شورشپ جاتتى.

بۇل بالقشىلار باسى شۇي چيڭشۇيدىڭ كوكتەم مەرەكەسىنەن بۇرىن ەڭ سوڭعى رەت اۋ سالۋى. "بىيل كولدىڭ بەتىنە قاتقان مۇز وتە قالىڭ بولدى، تۇڭعىش سالعان اۋ دا جىلداعىدان سالماقتى شىقتى، مول ءونىمنىڭ بەلگىسى". شۇي چيڭشۇي: قار ـ مۇز قسقى بالق اۋلاۋ مادەنيەتىن الا كەلدى، بۇل بالقشىلارعا دەگەن ەڭ جاقسى سي، ـ دەدى.

"مۇنداي ءداستۇرلى قسقى بالق اۋلاۋ ءتاسىلىنىڭ باعىراش كولىندە نەشە ون جىلدىق تارىحى بار. قسقى بالق اۋلاۋ قسقى ساياحاتتىڭ دا ءبىر جارقىن ءتۇسى، بۇكىل ەلدىڭ جەر ـ جەرىنەن كەلگەن ساياحاتشىلاردى، ءسوزسىز، تاماشالاۋعا باۋراپ وتىر، ول قار ـ مۇز + مادەنيەتتىڭ تەرەڭ توعىسۋى سانالادى"، ـ دەدى باعىراش اۋداندىق مادەنيەت، دەنە تاربيە، رادىو ـ تەلەۋيزيا جانە ساياحات مەكەمەسىنىڭ باستىعى جان ليجۇن.

"ءاسىلى شىنجياڭدا وسىنداي كوپ قەزىقتى قار ـ مۇز ويىنداري بار ەكەن ـ اۋ، ودان ءبىز تۇرلىشە ۇلتتىق سالت ـ سانانى سەزىندىك، ەستەن كەتپەستەي بولدى". 1 ـ ايدىك 31 ـ كۇنى جياڭسۇلىق ساياحاتشى ژاڭ بويۇي وتباسىندا 3 جان التايدا كوكتەم مەرەكەسىن قارسى الۋدى تاڭدادى. كوكتەم مەرەكەسىنە قاراعان ءتۇنى قوم قىستاعى "قومدا كوكتەم مەرەكەسىن وتكىزۋ" قيمىلىن وتكىزدى، ژاڭ بويۇيدىڭ وتباسىنداعىلار مەن جەر ـ جەردەن كەلگەن ساياحاتشىلار لاۋلاعان جارقىل وتتى قورالاي، دىبالاردىڭ "جىلىك شاعىپ ماينىڭشۇ" جاڭا جىلدى قارسى الۋ ءداستۇرلى ءراسىمىن سەزىندى؛ جاڭا ايدىك 1 ـ كۇنى تاڭەرتەڭ ەرتە ولار ات شاناعا وتىرىپ، قومدا كۇن شىققان ساتتەگى كەرەمەت كورىنىستى تاماشالادى، سونداي ـ اق قارلى دالادا بايگە، ساداق اتۋ سياقتى حالىقتىق سالت ـ سانا ويىندارىن كورىپ، بايىرعى تەرى شاڭعىنى سەزىنىپ، ەرەكشە قىزىققا باتىپ، ەلتە ءتۇستى.

بايىرعى تەرى شاڭعى، قارلى دالادا بايگە، قارلى دالادا كوكبار، قارلى دالادا بالۋانعا ءتۇسۋ، ات شانا، قسقى بالق اۋلاۋ... ەرەكشە قار ـ مۇز بايلىعى مەن حالىقتىق سالت ـ سانا ارقا سۇيەگەن شىنجياڭنىڭ قار ـ مۇز مادەنيەتى گۇلدەي جايناپ قۇلپىرا تۇسۋدە.

2 ـ ايدىك 11 ـ كۇنى قايدۋ وزەننىندەگى مۇز جارىقشاسى كورىنىسى ساياحاتشىلاردى وزىنە باۋراپ، ۇلى تابيعاتتىڭ حيكمەتتى قۇبىلىسىنا كۇا بولدى.

□ سۇرەتتى بايندالا تۇسىرگەن

ايەلدەردىڭ دالالىق قار شاڭعىدا كۇش جالعاۋ جارىسىندا جۇڭگو تاريحتاعى ەڭ تاماشا ناتيجەگە قول جەتكىزدى

انار بۇلتا قسقى ولىمپيادا سپورت جارىسىنا نازار

انار بۇلت / شىنجياڭ گازەتىنىڭ ارناۋلى ءتىلشىسى **جياڭ بو** 2 ـ ايدىك 12 ـ كۇنى جاڭجياكوۋدان حابارلايدى. 2 ـ ايدىك 12 ـ كۇنى بەيجيڭ قسقى ولىمپيادا سپورت جارىسى جاڭجياكوۋ جارىس رايونىندا وتكىزىلگەن دالالىق شاڭعى ايەلدەردىڭ 4×5 كيلومەترلىك كۇش جالعاۋ (ءداستۇرلى تەحنيكا + ەركىن تەحنيكا) جارىسىندا چى چۇنشۇە، لي شين، بايان جالىن جانە ما چيڭحۇادان قۇرالعان جۇڭگو قۇراماسى 10 ـ ورىندى يەلەپ، جۇڭگو قۇراماسى قسقى ولىمپيادا سپورت جارىسىنىڭ وسى تۇرىندە ەڭ تاماشا ناتيجە جاراتتى.

رەسمي ولىمپيادا كومىتەتى قۇراماسى التىن مەدال ەنشىلەدى، گەرمانيا قۇراماسى مەن شۋەتسيا قۇراماسى جەكە ـ جەكە كۇمىس مەدال جانە مىس مەدال ەنشىلەدى.

بۇل كۇنى اۋا رايى اشىق، تەمپەراتۇرا نولدەن تومەن 6 سەلتسي گرادۋس بولىپ، جارىسقا ءتۇسۋدىڭ تاماشا كۇنى بولدى. جارىس الاڭىنا قىرۋار كورەرمەن كەلدى، ولار جارىس الاڭىنداعى تۇسىندىرمەنىڭ جەتەگىندە مۇزىكا ريتمىنە ىلەسىپ قالاقشالارىن ۇرعىلاپ، سپورتشىلاردى الايلاپ، قايراتتاندىردى.

وسى تۇرده نورۋەگيا، فينلانديا، شۋەتسيا، رەسەي ولىمپيادا كومىتەتى سياقتى ژاكىلدەر قۇراماالارىنىڭ كۇش ـ قۇاتى باسقالاردان باسىم تۇردى. وتە ـ موتە، نورۋەگيا قۇراماسى وسى ءتۇر بويىنشا ەڭ كۇشتى ۇيىرمە بولدى، ولار جىبەرگەن قۇراما مۇشەلەرىنىڭ ىشىندەگى 3 مۇشە كەزىندەگى قسقى ولىمپيادا سپورت جارىستارىندا نەمەسە دۇنيە جۇزىلىك جۇلدەگە تالاسۋ جارىستارىندا وسى ءتۇردىڭ التىن مەدالىن العان بولاتىن.

جارىستا 2.5 كيلومەترلىك جارىس جولى پايدالانىلدى، 2 رەت اينالىپ سىرعانايدى. اتانۋ رەتى دۇنيە ءجۇزى ءتارتىبى بويىنشا 18 ژاكىلدەر قۇراماسىنىڭ ىشىندە جۇڭگو قۇراماسى 16 ـ ورىننان اتاندى.

"ءبىرىنشى اينالمدا ويداعىداي سىرعاناي المادىق، ادام وتە كوپ بولعاندىقتان، ءبىر اراعا ۇيلىعىپ قالدىق"، ـ دەدى ءبىرىنشى تاياقشانى الىپ جۇگىرگەن قۇراما مۇشەسى چى چۇنشۇە. 2 ـ اينالمدا چى چۇنشۇە قايراتىنا ءمىنىپ، تاياقشانى 16 ـ ورىننان تاياقشانى جالعاعان كەزدە 9 ـ ورىنعا جەتكىزدى.

ءبىرىنشى تاياقشادا ءبىراز كىرىبەڭدىك تۇىلدى، نورۋەگيا قۇراماسىنىڭ مۇشەلەرى مەن باسقا قۇرامانىڭ مۇشەلەرى سوعىلىسىپ جىعىلىپ، ناتيجەسى 8 ـ ورىنعا ءتۇسىپ قالدى.

ءداستۇرلى تەحنيكادان ەركىن تەحنيكاعا دەيىن 2 ـ تاياقشاداعى لي شين مەن 3 ـ تاياقشاداعى بايان تاياقشانى جالعادى. بايان ساداقتىڭ جەبەسىندەي تەز قارقىنمەن سۇرىلىپ شىعىپ، وكشەلەي قۇدى. وسىنىڭ الدىندا عانا ول تىلشىلەردى قابىلداعاندا ولىمپيادا سپورت جارىسى الاڭىندا ءۇزىنىڭ بار كۇشىپەن قۇلشىنا بەلدەسەتىندىگىن ايتقان ەدى.

قايقاڭ، ەڭىس، جازىق، ۇقساماعان الاڭ، بايان شەبەرلىكپەن تەحنيكالىق ارەكەتتەردى اۋىستىرىپ وتىردى، وسىلاردىڭ بارلىعى ونىڭ دەنە جاعىنداعى ەستە ساقتاۋىنا اينالدى. 4 جىلدىڭ الدىندا ول ەشنارسەدەن حاباري جوق قىز بالا ەدى، ول قاجىرلىلىقپەن قۇلشىنىس جاساۋ جانە وزىنە قاتاڭ تالاپ قويۋ ارقىلى ءبىر ـ ءبىر قادامنان العا باسىپ، بۇگىنگى ولىمپيادا سپورت جارىسى الاڭىنا جەتتى. بايانىنىڭ ءار رەتكى سىرىققا تايانۋى دەرلىك ونىڭ 4 جىلدىق قۇلشىنىسىنىڭ بوداۋى؛ بايانىنىڭ ءار قادام ساينىعى سىرعاناۋى دەرلىك ونىڭ 4 جىلدىق ماڭداي تەرى مەن كوز جاسىنا دەگەن قۇرمەتى سانالادى.

الاڭداعى كورەرمەندەر قىزۋ شاپالاق سوعىپ، الاقايلادى، كوپشىلىك بايان قاتارلى ساڭلاقتارعا دەم بەردى.

جارىستان سوڭ چى چۇنشۇە بىلاي دەدى: ىندەت سەبەبىنەن دۇنيە ءجۇزى لوڭقاسى سياقتى جارىستارعا قاتىناساتىن وراي بولمادى، اتاناتىن قاتارعا دا نەپال جەتكىزدى. الايدا بۇگىنگى ناتيجەمىز تۇتاس قۇراماڭنىڭ قۇلشىنا سايىسۇىنىڭ ناتيجەسى سانالادى.

ايەلدەردىڭ دالالىق قار شاڭعى جۇڭگو قۇراماسىنىڭ جاڭا تاريحتى جاراتقاندىعىن قۇتتىقتايمىز.

(باسى 1 ـ بەتتە)

ءبىر توپ نىساندارداڭ الدىڭعى مەرزىمدىك راسىياتتارىن قاراپ بەكىتىپ، ايقاتاتىپ، نىساندارداڭ قۇرىلىس باستاۋ، قۇرىلىستى جالعاستىرۋ شارت ـ جاعدايىن جەدەل تىاناقتاندىرىپ، بۇكىل رايوندانى نىساندارداڭ "قۇرىلىس باستاۋعا بولاتىندارىن ەرتەرەك باستاۋدى، باستاۋعا ىڭعايلىلارىن مۇمكىندىگىنشە باستاۋدى" ىلگەرىلەتتى.

"قىس ماۋسىمىندا نەگىز قالاۋ ارەكەتى" سالىنۋ ۇستىندەگى نىساندارداڭ سوڭعى سەرپىلىس جاساۋ ارەكەتى، الدىڭعى مەرزىمدىك قىزمەتتەردەن قامال الۋ ارەكەتىن اتقارۋ، نىساندارداڭ تىاناقتانۋىنا قىزمەت وتەۋ ارەكەتىن اتقارۋ، فاكتورلارمەن قامتاماسىز ەتىپ دەم بەرۋ ارەكەتىن اتقارۋ ارقىلى تۇتاس جىلداعى نىسان قۇرىلىسى قىزمەتىن ويداعىداي ىستەۋگە ۋاقىت ۇتىپ، جاقسى نەگىز قالاپ، ىرىقتىلىققا قول جەتكىزدى.

"ءبىز 'ەرتە' جانە 'شاپشاڭ' بولۋدى كورنەكتىلەندىرىپ، ءارقايسى ايماق، وبلىس، قالالارمەن ىرىقتى تۇردە ۇشتاسىپ، الدىڭعى شەپتە تۇرىپ قىزمەت وتەپ، كۇمان ـ تۇيتكىلدەردى شەشىپ ءتۇسىندىرىپ، قىسقى سايابىر ۋاقىتتى قىسقى قاربالاس كەزگە اينالدىرىپ، نىساندارداڭ الدىڭعى مەرزىمدىك قىزمەتتەرىن جەدەل ىلگەرىلەتىپ، 1 ـ توقساندا نىسان قۇرىلىستارىندا ءساتتى باستاما اشۋدى جۇزەگە اسىردىق"، ـ دەدى اۋتونومياليا رايوندىق دامۇ جانە رەفورما كومىتەتى نىسان قۇرىلىسى باسقارماسىنىڭ ورىنباسار باستىعى جاڭ يۇڭلياڭ، ونىڭ ايتۋىنشا، قىس ماۋسىمىنداعى اۋا رايى جاعدايىنىڭ نەپالىنا ۇشىراماۋىن نىساندار جونىندە دامۇ جانە رەفورما كومىتەتى نىسان قۇرىلىسىن جۇرگىزۋشى ورىنداردى ۇسىنىلمدى ارتتىرىپ، نىساننىڭ قالىپتى قۇرىلىس جۇرگىزۋ قارقىنىن ساقتاۋعا، لايىقتى دەڭگەيدە قارجى قوسۋدى كوبەيتۋگە قول جەتكىزۋگە قۇزاعان؛ ءارقايسى ايماق، وبلىس، قالالاردىڭ سول جەردەگى 2022 ـ جىلى قۇرىلىسىن باستاۋ جوسپارلانعان نىساندارداڭ الدىڭعى مەرزىمدىك راسىياتتارىن ءبىتىرۋ جاعدايىن جالپى بەتتىك اداقتاپ، نىساندارداڭ قويماعا ەنگىزۋ قىزمەتىن ويداعىداي ىستەۋىنە، نىساندارداڭ زاپاسقا دايىندالۋ ساپاسىن جوعارىلاتۋىنا جەتەكشىلىك ەتكەن.

بۇدان سىرت، اۋتونومياليا رايوندىق دامۇ جانە رەفورما كومىتەتىنىڭ باسشىلارى جۇمىس توبىن باستاپ، ۇيىرمە قۇراۋ فورماسىندا نەگىزگى ساتىعا بارىپ جۇمىس باسىندا ءىس جۇرگىزىپ، نىساندارداڭ دەڭگەيلەتۋ جونىندە دارەجەگە، تۇرگە بولە وتىرىپ اڭگىمە ءماجىلىس اشۋ، جۇمىس باسىندا تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ جۇرگىزۋ سياقتى تاسىلدەر ارقىلى نىساندارداڭ جالپى پەرىودتىق مەزگىلدەگى مازمۇنداري جونىندە ءارقايسى بۇىندارداڭ ورىن تەپكەن "بوگەتتى تۇيىندەردى" ءبىر ـ بىردەن انىقتاپ تەكسەرىپ، ساياساتتى ءتۇسىندىرۋ جانە جەتەكشىلىك ەتۋ جۇمىسىن ويداعىداي ىستەدى.

اۋتونومياليا رايوندىق دامۇ جانە رەفورما كومىتەتى پارتيا باسشىلىق گرۋپپاسىنىڭ مۇشەسى، 1 ـ دارەجەلى شارلاۋشى لي رىن مىنانى ءبىلدىردى: نىسان قۇرىلىسىن ويداعىداي ىستەۋ ەكونومىكالىق دامۇداڭ جالپى جاعدايىنا سايادى، قاتىستى ساياساتتاردى جەتە، ويداعىداي، جاندى پايدالانىپ، نىسان قۇرىلىسىنىڭ ءارقايسى الدىڭعى مەرزىمدىك قىزمەتتەرىن تىڭعىلىقتى، ويداعىداي ىستەپ، 1 ـ توقساندا انا ـ عۇرلىم كوپ قىزمەت مولشەرىن قالىپتاستىرىپ، تۇتاس جىلداعى نىسانا ـ مىندەتتەردىڭ ورىندالۋىندا ىرىقتىلىقا قول جەتكىزۋگە، جاقسى نەگىز قالاۋعا شىنايى كەپىلدىك ەتۋ كەرەك.

مەكەن ـ جايىمىز: ءۇرىمجى قالاسى حۇڭيۋان سولتۇستىك جولى 500 ـ ءنومىر، تاراتۋ ورتالىعى: 5593062، جارناما باسقارماسى: 5593341 پوچتا ءنومىرى: 830028، ايلىق باعاسى 19 يۋان، جىلدىق باعاسى 228 يۋان